

๒. คัมภีร์ทิพย์มาลา กล่าวถึง ลักษณะผี (วัณโรค)

ลักษณะวัณโรคอันพึงเกิดภายในนั้น เกิดเพื่อจตุธาตุ และตรีสมุฏฐานอันใดอันหนึ่งซึ่งจะวิปริตเป็นชาติจะละณะ โดยหย่อนพิการระคนกันเข้า แล้วตั้งต่อมชั้นมีประเภทต่างๆ ให้นุคนุคนทั้งหลาย ทั้งเรียนรู้ไปเบื้องหน้าซึ่งแต่ละอย่างมี ลักษณะอาการดังต่อไปนี้

๒.๑ *ผีปวด* มีอาการให้เจ็บในทรวงอกที่ตั้งแห่งหัวใจ ตลอดไปตามสันหลัง ให้ผอมเหลือง ให้อาเจียนเป็นโลหิต ไอเหม็นคาวคอบ บริโภคอาหารไม่ได้ นอนไม่หลับ

๒.๒ *ผีวัณโรค* ชื่ออุตุณะราย แรกเป็นมีอาการให้แน่นในทรวงอกกลางคืน กระทำพิษให้ จับไข้สะท้อนร้อน สะท้านหนาวไปทั้งตัว บริโภคอาหารไม่ได้ นอนไม่หลับ

๒.๓ *ผีวัณโรค* ชื่อมานทรวง แรกเป็นมีอาการให้ยอกเสียด หายใจขัดในทรวงอก เจ็บหน้าอกทั้งกลางวัน และ กลางคืน ไอเป็นเสมหะเหนียวชুবผอม ให้น้ำมันหน้าอกเป็นกำลัง

๒.๔ *ผีวัณโรค* ชื่อธนูรवाद แรกเป็นมีอาการให้เจ็บหน้าอกตลอดสันหลัง ให้อบตบเป็นกำลัง ปวดเมื่อยไปทุก ข้อทุกกระดูก ให้วิ่งเวียนบางที่ทำให้ขัดอุจจาระและปัสสาวะ ให้ท้องขึ้นไม่รู้วาย ให้ออกจุกเสียด ยอดอก ชุบผอมบริโภค อาหารไม่มีรส ให้ตาแข็งนอนไม่หลับ ให้อบตบกลางคืนมากกว่ากลางวัน มีพิษต่างๆ

๒.๕ *ผีวัณโรค* ชื่อผีรากซอน แรกเป็นมีอาการให้บวมเป็นลำขึ้นไปตามเกลียวมัดตะฆาต ให้จับเป็นไข้สะท้อนร้อน สะท้านหนาว ให้ชนลุกชันทุกชุมชน ให้ตัวแข็งกระด้างจะลุกจะนั่งให้ออก ให้เสียดไหว ตัวมิได้

๒.๖ *ผีวัณโรค* ชื่อผียอดคว่ำ เมื่อแรกเป็นมีอาการให้อบตบอยู่ท้องน้อยลงไปถึงทวารหนัก ให้อบตบไปถึงหน้าตะโพก ให้เจ็บเป็นบางเวลา เป็นไข้สะท้อนร้อนสะท้านหนาว ให้อบตบแต่กลางคืน กลางวันปวดเล็กน้อย กระทำพิษต่างๆ.

๒.๗ *ผีวงผึ้ง* เมื่อจะบังเกิดกระทำให้น้ำมันชายตบเบื้องขวา ให้ออกตลอดสันหลัง ให้อบตบเหลือง หน้าเหลือง ตา เหลืองดั่งขมิ้น ปัสสาวะเหลืองดุจน้ำกรัก ให้จับสะท้อนร้อนสะท้านหนาวให้มันตึง ให้เมื่อยทุก ข้อทุกกระดูก ให้อบตบด้วยลม บริโภคอาหารมิได้

๒.๘ *ผีมะเร็งทรวง* เมื่อจะบังเกิดกระทำให้เป็นมูกเลือดหลายครั้งหลายหน ดุจเป็นบิด แล้วก็หายไป อยู่ๆ ก็กลับ เป็นมาอีก ให้อบตบ ยอดเสียด จุกแตกแน่นหน้าอกเป็นกำลัง ให้ออกตลอดสันหลัง ให้วิ่งเวียน ให้ไอ ให้หอบ ทิวหาแรง มิได้ ชุบผอม มักให้ครันตัว ให้เมื่อยทุกข้อทุกกระดูก

๒.๙ *ผีธรรสูตร* เมื่อจะบังเกิดทำให้เจ็บปวดสันหลัง ให้เมื่อย ให้ออกแตกเป็นกำลัง ให้เสียดใน อุทร ให้อบตบ บริโภคอาหารมิได้

๒.๑๐ *ผีธนูทวน* เมื่อบังเกิดทำให้พุกบวมขึ้นตามเส้นสันตะฆาต ให้ตั้งท้อง ตลอดสันหลังให้ สันหลังแข็งลุกนั่ง ไม่ได้ ให้ออกเสียดเป็นกำลัง ให้ระบมไปทั่วทั้งท้อง ให้ท้องบวมใหญ่ขึ้น

๒.๑๑ *ผีสุวรรณเศียร* เมื่อจะบังเกิดแต่สมองกระดูกพิการ ตั้งขึ้นดุจจอกหูหนู มีสีเหลือง มีรากหยั่งถึงหัวใจ มี อาการทำให้เมื่อยต้นคอ ให้เจ็บถึงกระหม่อม ให้จักษุมืด ให้โสตรประสาทตั้ง ให้อบตบศีรษะ ดังจะแตก ให้เจ็บทุกเส้นขน ให้ ร้อนในกระหม่อมและกระบอกจักษุ และช่องโสตรประสาท ถ้าตั้งหนองขึ้นแล้ว

33 กระทำพิษให้กลุ่มดวงหทัย ให้สะบัดร้อนสะท้านหนาว ให้คลังไม่ได้สติสมปกติ เมื่อหนองจะแตกนั้น บางที ออกทางจักษุ
34 ทั้งสอง บางทีออกทางช่องโสตทั้งสอง ถ้าออกทางช่องอันใด ช่องอันนั้นก็พิการ

35 ๒.๑๒ *ฝีชื่อทันตะภูฏฐัง* บังเกิดในกราม ถ้าบังเกิดขึ้นกรามซ้าย ชื่อทันตะมุณลัง ถ้าขึ้นข้างขวาชื่อทันตะภูฏฐัง
36 อาการเหมือนกัน คือเมื่อแรกตั้ง มีสีฐานแดงเมล็ดข้าวโพด มีสีแดง เหลือง เหมือนลูก หว่า บางทีแข็งดุจเม็ดหูด ร้ายนัก
37 เมื่อแตกออกมีสีฐานดั่งดอกลำโพง แล้วเปื่อยตามเข้าไปถึงลำคอ มีน้ำเหลืองมากกว่าหนอง มีพิษกล้ายิ่งนัก ทำให้ปวด
38 ตั้งแต่ต้นคางไปถึงกระหม่อม ฟกบวมออกมาภายนอก ให้จับสะบัดร้อนสะท้านหนาว บริโภคอาหารไม่ได้ แพทย์ไม่รู้เรียกว่า
39 มะเร็งร่ามะนาดตายเสียเป็นอันมาก

40 ๒.๑๓ *ฝีทันตะมูลา* บังเกิดแก้มซ้ายและแก้มขวา เมื่อแรกขึ้นดูอาการและประเภทเหมือนปูน กัดปากดูสีฐาน
41 ดั่งจะลู่กะ เข้าเกาะจับอยู่ตามกระดูกงุ้ม มีสีแดงดั่งสีเสนอ่อน อาการให้แสบร้อนใน กระพุ้งแก้มแล้วให้แก้มนั้นเห็บชา
42 บางทีให้ฟกบวมออกมา ภายนอกมียอดบานเหมือนดอกลำโพง เป็น หนอง ๑ ส่วน น้ำเหลือง ๒ ส่วน ถ้าผู้ใดเป็นเข้า ถือว่า
43 เป็นกรรม เป็นนสาทิยะโรค

44 ๒.๑๔ *ฝีราหูกลืนจันทร์* บังเกิดใต้ต้นลิ้น มีสีฐานดั่งดวงพระจันทร์ ต่ออ้าปาก ออกถึงเห็น ครึ่งหนึ่งลับเข้าอยู่ใน
45 ลำคอไม่เห็นครึ่งหนึ่ง ทำให้ฟกบวมในลำคอเป็นกำลัง บริโภคข้าวน้ำมักให้สำลักขึ้นไปใน นาสสิกทุกทีถ้าแก้มขึ้นให้แดงดั่งผล
46 อุทุมพรสุก ให้มีพิษเจ็บยิ่งนัก จับสะบัดร้อนสะท้านหนาว เจรจาไม่ค่อยจะได้ มีหนองและน้ำเหลืองเท่ากัน เป็นอติสัยโรค

47 ๒.๑๕ *ฝีพองสมุทร* บังเกิดเพื่อวายุโลหิตระคนกัน ขึ้นในคอ ต้นขากรรไกร แรกขึ้นมีสีฐานดั่งหลังเปื้อย ถ้าขึ้น
48 ขวาตัวผู้ ขึ้นซ้ายตัวเมีย กระทำให้เจ็บในลำคอเป็นกำลังจะกลืนข้าวกลืนน้ำไม่ได้ ให้เจ็บปวดดั่งจะขาดใจตาย ถ้ายาถูกก็
49 เคลื่อนหายไป ถ้ายาไม่ถูกก็จำเริญขึ้นเป็นหนอง ทำพิษให้สะบัดร้อน สะท้านหนาวดุจใช้จับ ให้เชื่อมมัว ให้ร้อนศิระะตลอด
50 ปลายเท้า แต่ไม่เหมือนไข้ หรือสันนิบาต ให้ทุรนทุราย ไปจนกว่าหนองจะแตก วัณโรคพองสมุทร นี้ เป็นยาปะยะโรค (รักษา
51 ได้ไม่ตาย)

52 ๒.๑๖ *ฝีครีบกโรค* บังเกิดขึ้นตามครีบกโรคหรือขาหยา เมื่อแรกขึ้นมีสีฐานเท่าเมล็ดถั่วเขียวและเมล็ดงา แข็งขึ้นมาเหมือน
53 หัวหูด แล้วเจริญขึ้นมีสีแดงดั่งชาดจิ้ม อาการทำให้ลิ้นแข็งกระด้าง ให้เจ็บๆ คันๆ และแรงแ้ง กลืนเสียแต่ยังอ่อน อย่าปล่อย
54 ไว้ให้ยอดแตกออกมาได้ ถ้าเจริญแก่เข้าแล้ว ก็แตกออกเปื่อยลามเป็นขุมๆ มีประเภทเหมือนวงสะท่อน ลามไปในขาหยาพื้น
55 บนและล่าง บางทีบวมทะลุลงไปใต้คาง เป็นหนองและโลหิต ไหลมิได้ขาด เหมือนเหมือนชากศพ ถ้าใครเป็นถือว่าเป็นกรรม

56 ๒.๑๗ *ฝีอุรัคคะวาท* เกิดขึ้นตามกระดูกสันหลังข้างใน บางทีขึ้นตรงกระดูก บางทีขึ้นระหว่าง กระดูกตั้งแต่เบื้อง
57 บนถึงที่สุดแห่งกระดูกสันหลังข้างโนเบื้องต่ำ เมื่อจะเกิดขึ้นนั้น เหตุด้วยลมสุนทรวาทพัด เตโชธาตุ และอาโปธาตุ มิได้เสมอ
58 ตามปกติ จึงบังเกิดวิทวาริโรคขึ้น ให้จำเริญไปถึงวรรณะ มีประเภทกระทำพิษต่างๆ บางทีให้จุกเสียด บางทีให้ขัดอุจจาระ
59 ปัสสาวะ บางทีให้ลงดุจเป็นบิด มีเสมหะโลหิตระคนกัน ให้ ปวดมวนเป็นกำลัง เป็นอย่างนี้ ๒ - ๓ ครั้งแล้วก็หายไป ให้เจ็บ
60 ในอกและชายสะบัก จับสะบัดร้อนสะท้าน หนาว ให้อนไม่หลับ บริโภคอาหารไม่ได้ ให้ตาแดงเป็นสายโลหิต บางทีให้
61 บวมตั้งแต่ไหล่ถึงเอว ให้ร้อน เป็นกำลัง ให้เจ็บทุกข้อทุกกระดูกสันหลังข้างนอก รู้ไม่ถึงยอมเสียเป็นอันมาก ให้รักษาแต่ยัง
62 อ่อน

63

64 ๒.๑๘ ฝี้อคี่นีสันทวาท บังเกิดจากต้นซั้วกระเพาะปัสสาวะข้างใน เพราะแม่ซางซึ้นประจำอยู่ในกระเพาะเบา
65 แพทย์รักษาไม่หายสนิทตั้งแต่ยังเป็นกุมาร เมื่อเจริญเติบโตซึ้นวาโยพัตซัดปัสสาวะไม่สะดวง จึงตั้งเป็นยอดซึ้น บางที่เป็น
66 ด้วยลั้มกระทบฟักซ้าและบวมซึ้น วุณโรคจึงบังเกิดซึ้น วุณโรคนี้เกิดแต่กองปถวี และวาโยระคนกัน มีประเภทการกระทำนั้น
67 ต่างกัน คือ

68 ๑. ฟกบวมออกมาจากภายนอก แข็งเป็นดานตามฝีเย็บ มักให้บวม เป็นกำลังให้ปัสสาวะหยดย่อย

69 ๒. เป็นหนองและโลหิตไหลออกมาทางท่อปัสสาวะ

70 ๓. แดงออกมาภายนอกดุจผลมะไฟ แล้วแตกออกเป็นหนอง และโลหิตก็มี

71 ๔. น้ำปัสสาวะเดินทางช่องแผลก็มี

72 ๕. ปัสสาวะซัดเป็นลิมเป็นก้อนก็มี รักษายาก

73 ๒.๑๙ ฝีดาวดาษฟ้า คือ น้ำลาย น้ำเสมหะ น้ำโลหิตทั้ง ๓ พิการ ระคนกันเข้าจึงบังเกิด เป็นเม็ดยอดซึ้นภายใน
74 ทั่วไป ทั้งดับ ปอด หัวใจ ใสน้อยใส่ใหญ่ทั้งปวง และวุณโรคอันนี้เกิดเป็นอุปปาทิกะ บังเกิดด้วยอาไปธาดู จะตั้งซึ้นที่ใดก็ให้
75 เจ็บที่นั่น ดุจไม้ยอกหอกปักถ้ำมิฉะนั้นดุจตะขาบแมลงปองซบกัด และ จะให้ฟกบวมซึ้นมาภายนอกนั้นหามิได้ มีอาการให้
76 จับเชื่อมมัว สะบัดร้อนสะท้านหนาว ผอมเหลือง ถ้านานเข้าจะให้จุกแน่นหน้าอก ให้อาเจียนน้ำลายเหนียว หอบ สะอึกให้
77 บวมเท่า ให้ลงเป็นหนองและโลหิตเนาให้ ปวดบวมเป็นกำลังรักษายากนัก